

УДК 336.71
JEL: E42; E44; G18; G21; H69
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-2-184-193>

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН РЕНТАБЕЛЬНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

©2024 СОКОЛОВСЬКА І. П., ПЕЙКОВ О. В.

УДК 336.71
JEL: E42; E44; G18; G21; H69

Соколовська І. П., Пейков О. В. Національний феномен рентабельності банків в умовах війни

Метою статті є дослідження причин прибутковості банківського сектора в умовах війни, а також оцінка ефективності засобів державного регулювання для забезпечення фінансової стійкості. Узагальнено теоретичні підходи до аналізу інструментів впливу на показники стійкості фінансових установ в умовах перманентних зовнішніх шоків. Виявлено, що основним чинником підвищення прибутковості банківського сектора України в умовах війни стало розміщення надлишкової ліквідності у малоризикові та високодохідні фінансові активи, серед яких переважають депозитні сертифікати НБУ. Обґрунтовано, що високу привабливість цих активів було сформовано внаслідок збереження протягом тривалого періоду високого рівня облікової ставки та наявності високої процентної маржі за операціями з депозитними сертифікатами. Визначено наслідки для фінансової системи та економіки феномену підвищеної прибутковості в умовах низької кредитної активності. До позитивних наслідків віднесено підвищення рівня капіталізації та фінансової стійкості банківських установ. Серед негативних визначено неможливість використати ресурсний потенціал банківської системи для інвестиційного відновлення економіки. Проаналізовано наслідки застосування інструментів фіскального перерозподілу надмірних прибутків на користь державного бюджету через підвищення для банків податкового навантаження. Запропоновано заходи щодо вирівнювання дохідності депозитних сертифікатів НБУ та ОВДП для акумуляції надлишкової ліквідності та скорочення кредитування в умовах війни. Визначено необхідність переорієнтації попиту із короткострокових на довгострокові державні цінні папери для покриття бюджетного дефіциту неемісійним шляхом, що виправдовує застосування такої моделі перерозподілу акумульованих банківською системою фінансових ресурсів умовами воєнної економіки. Наголошено, що застосування цього механізму на етапі повоєнного відновлення економіки обумовить негативні наслідки у вигляді ефекту витіснення державою приватних інвестицій та гальмуватиме економічне зростання.

Ключові слова: прибутковість банків, депозитні сертифікати, облігації внутрішньої державної позики, процентна маржа, облікова ставка.

Рис.: 6. **Бібл.:** 34.

Соколовська Ірина Петрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, Університет економіки та права «КРОК» (вул. Табірна, 30–32, Київ, 03113, Україна)

E-mail: sokoli@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4833-8337>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GNM-9333-2022>

Пейков Олександр Віталійович – аспірант кафедри національної економіки та фінансів, Університет економіки та права «КРОК» (вул. Табірна, 30–32, Київ, 03113, Україна)

E-mail: aleksandr.peykov@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1748-2751>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/JZZ-0912-2024>

UDC 336.71
JEL: E42; E44; G18; G21; H69

Sokolovska I. P., Peikov O. V. The National Phenomenon of Profitability of Banks in the Conditions of Wartime

The aim of the article is to study the reasons for the profitability of the banking sector in the conditions of wartime, as well as to assess the effectiveness of the means of the State-based regulation to ensure financial stability. The theoretical approaches to the analysis of instruments of influence on indicators of stability of financial institutions in conditions of permanent external shocks are generalized. It is identified that the main factor in increasing the profitability of the banking sector of Ukraine during the wartime was the placement of excess liquidity in low-risk and high-yield financial assets, among which NBU certificates of deposit predominate. It is substantiated that the high attractiveness of these assets was formed as a result of maintaining a high level of the discount rate for a long period of time and the presence of a high interest margin on transactions with certificates of deposit. The consequences for the financial system and the economy of the phenomenon of increased profitability in conditions of low credit activity are determined. The positive consequences include an increase in the level of capitalization and financial stability of banking institutions. Among the negative ones, the inability to use the resource potential of the banking system for investment recovery of the economy is identified. The consequences of the use of instruments of fiscal redistribution of excess profits in favor of the State budget through an increase in the tax burden for banks are analyzed. Measures to equalize the yield on NBU certificates of deposit and domestic government bonds to accumulate excess liquidity and reduce lending during the wartime are proposed. The need to reorient demand from short-term to long-term government securities to cover the budget deficit in a non-emission way has been determined, which justifies the use of such a model of redistribution of financial resources accumulated by the banking system under the conditions of the wartime economy. It is emphasized that the use of this mechanism at the stage of post-wartime economic recovery will cause negative consequences in the form of the effect of crowding out private investment by the State and the slowed down economic growth.

Keywords: profitability of banks, certificates of deposit, domestic government bonds, interest margin, discount rate.

Fig.: 6. **Bibl.:** 34.

Sokolovska Iryna P. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theoretical and Applied Economics, University of Economics and Law «KROK» (30–32 Tabirna Str., Kyiv, 03113, Ukraine)

E-mail: sokoli@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4833-8337>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GNM-9333-2022>

Peikov Oleksandr V. – Postgraduate Student of the Department of National Economy and Finance, University of Economics and Law «KROK» (30–32 Tabirna Str., Kyiv, 03113, Ukraine)

E-mail: aleksandr.peykov@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1748-2751>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/JZZ-0912-2024>

В умовах повномасштабної воєнної агресії РФ проти України та наслідків впливу пандемії SARS COVID-19 на економіку особливої актуальності набуває дослідження заходів забезпечення фінансової стабільності у функціонуванні банківських установ. Проблема антикризового регулювання діяльності фінансових установ є надзвичайно важливою з огляду на те, що здатність банківського сектора генерувати чистий прибуток не тільки відображає його загальну ефективність, а також є внутрішнім джерелом збільшення капіталу та стійкості. Адаже незаперечним є той факт, що збиткові або банки з погіршенням показників зазвичай мають вищі витрати на фінансування, обмежений потенціал зростання та високий ризик дефіциту капіталу. Натомість вищий рівень капіталу забезпечує банкам здатність покривати неочікувані збитки внаслідок шоків потрясіння, виконувати свої зобов'язання та залишатися платоспроможними.

Сучасні дослідження чинників формування стійкості фінансового сектора в умовах щораз більших зовнішніх шоків активізувалися під впливом наслідків світової фінансової кризи 2008–2009 рр. Зокрема, йдеться про публікації, присвячені оцінкам системних ризиків фінансового сектора, серед яких індикатори раннього попередження їх накопичення та нівелювання наявних ризиків шляхом збільшення капіталізації банківського сектора, у тому числі шляхом використання центральними банками інструментів монетарної політики.

Загалом оцінка стійкості банківського сектора за різними критеріями має достатньо глибокий рівень наукового вивчення. Так, дослідженням проблеми кількісного визначення системного ризику для попередження фінансових криз займалися P. Mizen, M. Rubio, Ph. Turner, C. Borio, P. Lowe, M. Drehmann, T. Adrian, N. Brunnermeier, J. Chan-Lau, V. Acharya, L. Pedersen, T. Phillipone, M. Richardson, L. Eisenberg, T. Noe [1–8]. У їх роботах виокремлюються підходи щодо використання моделей CoVaR, Co-Risk та системного очікуваного збитку (SES), нелінійного тесту Грейнджера, моделі мережевої структури аналізу системних ризиків тощо. Ці моделі можуть забезпечити своєчасне та точне розуміння ризиків банківського сектора, але їх результати, здебільшого, залежать від ефективності ринку цінних паперів або мають одноразовий характер і потребують значного обсягу конфіденційних даних. Окремі дослідники, серед яких C. Diks, C. Hommes, J. Wang, V. Guttal, S. Raghavendra, N. Goel, Q. Hoarau, Sh. Song та H. Li, виявили, що підвищення волатильності окремих фінансових показників може стати сигналом попередження фінансових криз. У подальшому різні індикатори фінансового стану агрегуються та візуалізують за

допомогою окремих інструментів – теплових карт, панелей ризиків, діаграм павуків, радарів, діаграм сонячних променів тощо. У підсумку така методологія забезпечує або довгострокову оцінку розвитку ризику, або миттєвий знімок ризику на певний момент часу [9–11]. Це спонукало до теоретичного обґрунтування необхідності запровадження нових вимог до капіталу банків для забезпечення фінансової стійкості, що відображено в публікаціях P. Mizen, M. Rubio, Ph. Turner, C. P. Warjiyo, S. M. Juhro та інших [1; 10].

Рівень прибутковості банківської системи, яка є внутрішнім джерелом збільшення її капіталізації, залежить у тому числі від величини процентних ставок, що корелюють із обліковою ставкою центрального банку. У цьому контексті на особливу увагу заслуговують дослідження впливу монетарної політики на системні ризики банківського сектора. Так, на думку P. Warjiyo та S. M. Juhro, монетарна політика має бути спрямована на досягнення цінової стабільності лише з урахуванням фінансової нестабільності. Тобто під час встановлення облікової ставки центральний банк має обов'язково враховувати її вплив на системні ризики банківського сектора [10]. Водночас P.-R. Agenor та L. A. P. da Silva стверджували, що, окрім інфляції та розриву виробництва, грошово-кредитна політика також має враховувати та реагувати на кредитні розриви в аспекті кредитного буму, а також реальний обмінний курс [11]. M. Woodford також запропонував оптимальне рішення для монетарної політики, яке ґрунтується на формулюванні центральним банком компромісу між стабільністю цін та розривом виробництва заради стабілізації фінансової системи з точки зору системного ризику [12]. Крім цього, наявність позитивного зв'язку між обліковою ставкою центрального банку та чистою процентною маржою банків досліджено в роботах C. Borio, L. Gambacorta та B. Hofmann [13]. Слід також звернути увагу, що E. P. Davis, D. Karim та D. Noel встановили наявність негативного впливу заходів макропруденційної політики на прибутковість банківського сектора [14].

Водночас варто зазначити публікації українських учених, що присвячені пошуку джерел забезпечення стійкості національної банківської системи в умовах війни. Зокрема, Д. Гладких та О. Любич обґрунтовують необхідність синхронізації рівнів дохідності депозитних сертифікатів НБУ та ОВДП, зниження частки валютних кредитів і депозитів у структурі кредитного портфеля банків, удосконалення методики обов'язкового резервування залучених коштів [15].

Відаючи належне численним фундаментальним дослідженням фінансових індикаторів стану банківських установ, слід зазначити, що питання регулювання рентабельності банківської системи в умовах економічних шоків, викликаних повномасштабними воєнними діями на території країни, потребують подальшого аналізу в контексті переосмислення джерел її забезпечення.

Метою цієї статті є дослідження причин прибутковості та фінансової стійкості банківського сектора в умовах війни, а також оцінка ефективності монетарної, макропруденційної та фіскальної політики для забезпечення макроекономічної стабільності.

Теоретико-методологічною базою статті стали праці закордонних і вітчизняних науковців щодо аналізу інструментів впливу на показники стійкості фінансових установ в умовах перманентних зовнішніх шоків.

Дослідження проведено із застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів: опису аналізу, синтезу, групування, порівняння, теоретичного узагальнення.

Важливою передумовою аналізу чинників стійкості банківських установ є адекватна оцінка наявних ризиків їх діяльності. Зважаючи на відсутність в Україні ефективного ринку цінних паперів і неможливість використання інформації, що містить банківську таємницю, аналіз системного ризику національного банківського сектора проводиться з використанням впровадженого Нацбанком інструментарію, а саме, теплової карти ризиків. Національна карта ризиків містить такі інструменти, як індекс фінансового стресу, карту ризиків фінансового сектора, індекс фінансового циклу та показник вимірювання можливого майбутнього зниження темпів економічного зростання залежно від поточних фінансових умов і ризиків фінансової стабільності (*Growth-at-risk*) [16]. Для комплексної оцінки й аналізу ризиків у фінансовому секторі використовується карта ризиків, яка побудована на основі 40 індикаторів, згрупованих у 7 ризиків, а саме: макроекономічний ризик; кредитний ризик домогосподарств; кредитний ризик нефінансових корпорацій; ризик достатності банківського капіталу; ризик прибутковості; ризик ліквідності та валютний ризик. Оцінка рівня ризику за кожною групою ризику розраховується як середнє арифметичне оцінок індикаторів, що входять до нього. Аналогічно розраховується агрегована середня оцінка за всіма ризиками.

Для досягнення поставленої мети досліджуються системний ризик прибутковості та капіталу банківського сектора, оскільки прибутки є вну-

трішнім джерелом збільшення капіталу, який забезпечує стійкість системи до поглинання шоків.

З метою забезпечення оцінки прибутковості банківського сектора НБУ використовує узагальнений показник, якому присвоюється значення від 1 до 10 балів (1 – найкраще, 10 – найгірше) на підставі середнього значення оцінок індикаторів – показників рентабельності активів (ROA) та власного капіталу (ROE), чистої процентної маржі (NII), вартості ризику (CoR) та співвідношення витрат і прибутку [17]. Згідно з даними, наведеними у звітах про фінансову стабільність станом на 01.12.2022 р. та 01.12.2023 р., показник ризику прибутковості банківського сектора зменшився з 5 балів до 1, що пояснюється зростанням прибутків банків упродовж 2023 р., попри шоки попереднього періоду пандемії SARS COVID-19 та повномасштабного вторгнення РФ [18; 19]. Так, показники рентабельності активів та капіталу зросли на 4,8 в. п. і 47,2 в. п. до рекордних 5,9% та 56,9% відповідно. Отже, склалася парадоксальна з точки зору традиційної економічної логіки ситуація, коли, незважаючи на скорочення обсягів кредитування, прибутковість банківського сектора у 2023 р. перевищила показники докризових років.

Аналіз зміни структури загальних активів банків протягом останніх років демонструє тенденцію до розміщення все більшої частки тимчасово вільних коштів у високоліквідні активи, зокрема, депозитні сертифікати НБУ (рис. 1). Наведені на рис. 1 дані демонструють зростання вкладень у депозитні сертифікати НБУ, які за останні два роки збільшилися на 8,3 в. п. до 16,8%, а також скорочення на 11,9 в. п. частки клієнтських кредитних активів – до 33,3% та на 4,1 в. п. портфеля ОВДП (склав 19,1%).

Слід зазначити, що протягом останніх років глобальний банківський сектор також демонстрував зростання прибутковості, що привело до збільшення показника рентабельності капіталу до 12%. Проте його значення є значно меншим, ніж значення національного показника (на 44,9 в. п.) та переважно забезпечено зростанням чистої процентної маржі за кредитними операціями з клієнтами (61,0% загальних доходів) [23].

Частка процентних доходів у загальних доходах банків на кінець III кв. 2023 р. склала 67,85%, але основними джерелами таких доходів є вкладення коштів в традиційно низькоризикові фінансові інструменти.

На рис. 2 проілюстровано збільшення обсягів процентних доходів порівняно з процентними витратами протягом 2022–2023 рр., що пояснює зростання чистої процентної маржі. При цьому в зазначеному періоді спостерігається зростання

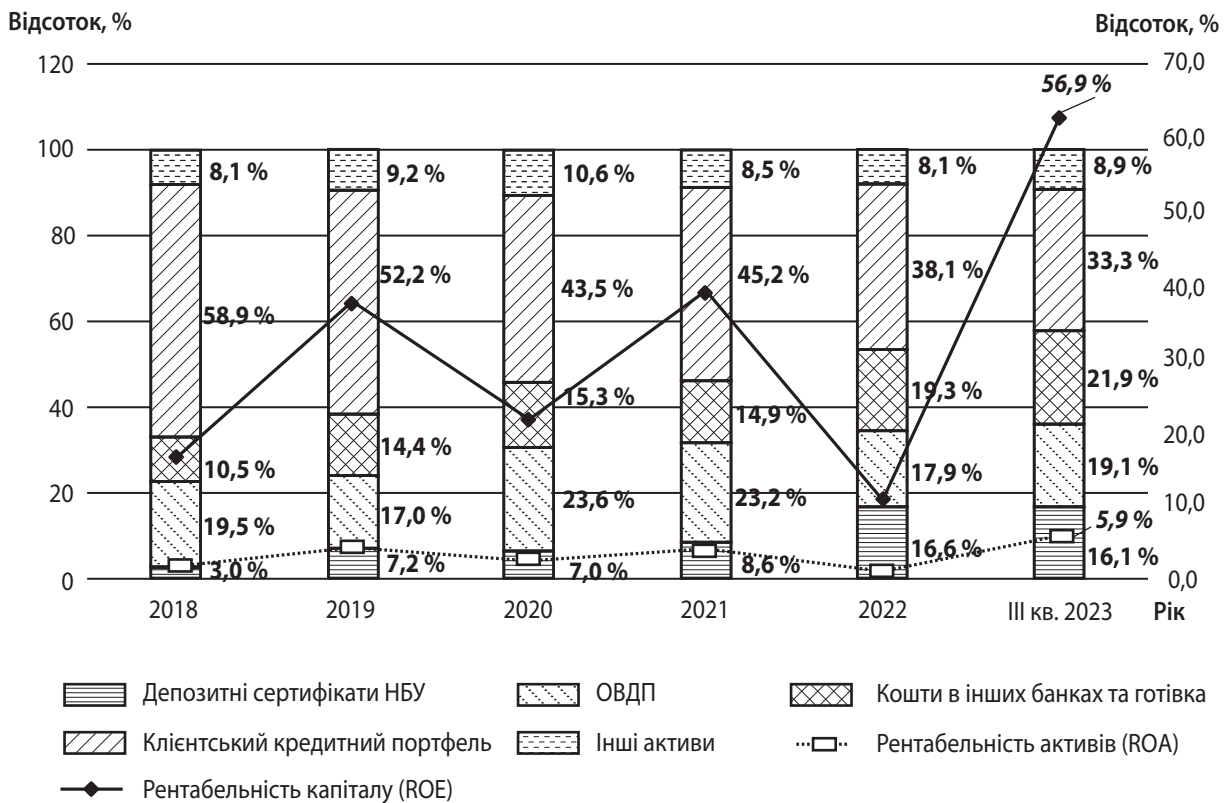

Рис. 1. Структура загальних активів банківського сектора України у 2018 – III кв. 2023 рр., %

Джерело: побудовано авторами на основі даних НБУ [19–22].

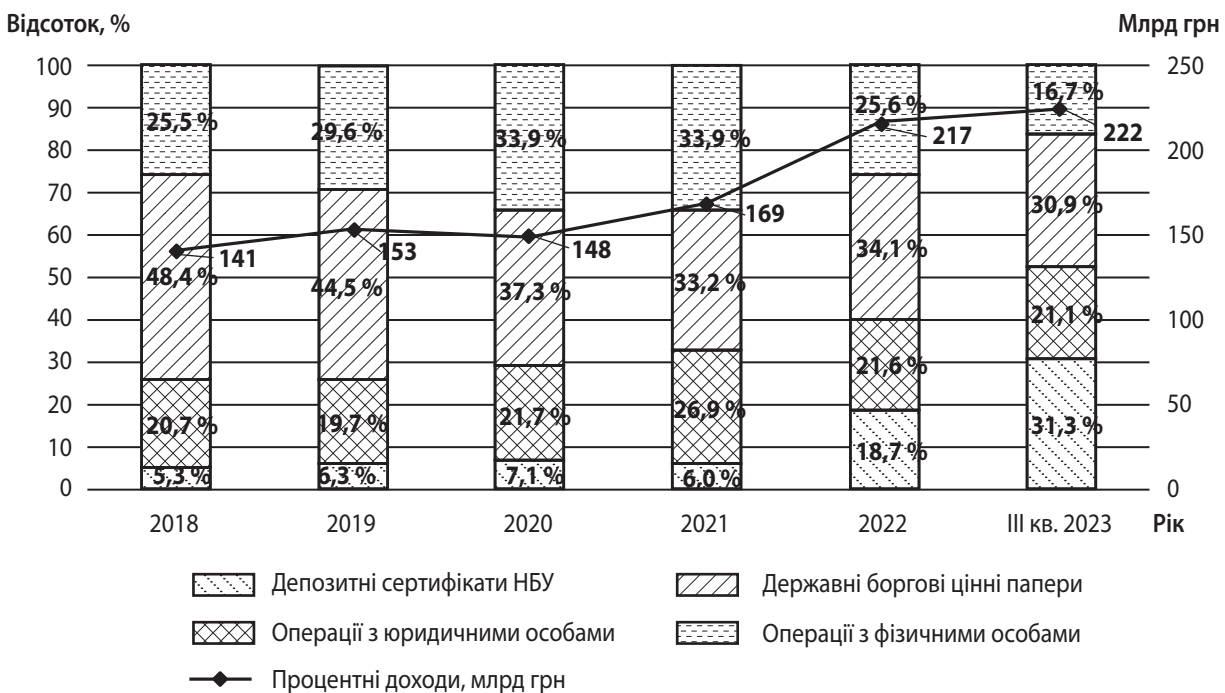

Рис. 2. Структура та обсяг процентних доходів / процентних витрат банківського сектора України у 2018–2023 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних НБУ [20; 21; 24].

частки доходів від розміщення коштів у депозитні сертифікати НБУ та державні боргові цінні папери в структурі процентних доходів національного банківського сектора до 31,1% та 21,1% відповідно. Отже, *рекордні прибутки національного банківського сектора обумовлені високою дохідністю депозитних сертифікатів НБУ на тлі збереження підвищеної облікової ставки*. Регулятор, прагнучи підтримати стабільність національної грошової одиниці та протидіяти наслідкам воєнної агресії, активно розміщував високодохідні депозитні сертифікати. Така політика сприяла зростанню вартості строкових депозитів у національній валюті шляхом створення для комерційних банків можливості розміщення коштів у високодохідні активи за умови низької ділової активності.

На рис. 3 відображено зростання обсягів розміщення високодохідних депозитних сертифікатів НБУ протягом 2022–2023 рр., обумовлене високим стрибком облікової ставки (була підвищена з 10% до 25% 2 червня 2022 р.) і тривалим періодом збереження її на рівні 25% (рішення про зниження до 22% було прийнято лише 27 липня 2023 р.). Повільніші темпи зростання процентних ставок за строковими депозитами в національній валюті (у т. ч. за новими строковими вкладками) забезпечили комерційним банкам високу чисту процентну маржу при вкладенні тимчасово вільних коштів у зазначені фінансові інструменти. Як наслідок, це привело до рекорд-

них 86,5 млрд грн прибутків банківської системи у 2023 р. (за попередніми даними НБУ), що майже в 4 рази перевищує цей показник у 2022 р. і на 12% більше рівня прибутку за 2021 р.

Слід зазначити, що низькі значення показників рентабельності за результатами 2022 р. обумовлені погіршенням фінансового стану боржників унаслідок повномасштабного вторгнення РФ на територію України.

Рис. 4 ілюструє реалізацію кредитного ризику внаслідок початку воєнних дій на території України у 2022 р., що знайшло відображення у збільшенні відрахувань до резервів під знецінення заборгованості. При цьому станом на кінець III кв. 2023 р. приведене до річного виміру значення показника співвідношення відрахувань до резервів до чистого кредитного портфеля становило 0,1%, що пов'язано з низькими темпами кредитування. Крім того, прибутковість банківської системи сприяла зменшенню системного ризику капіталу з 6 балів до 5 [18; 19].

Для вимірювання ризику достатності капіталу Національним банком України використовуються коефіцієнти основного та загального регулятивного капіталу, а також рівень непрацюючих кредитів (NPL). Протягом 2023 р. рекордна прибутковість банківського сектора забезпечила високий рівень його капіталізації – норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу збільшився до 25%, що на 5,3 в. п. перевищує рівень 2019 р. Відповідно до результатів факторного аналізу ди-

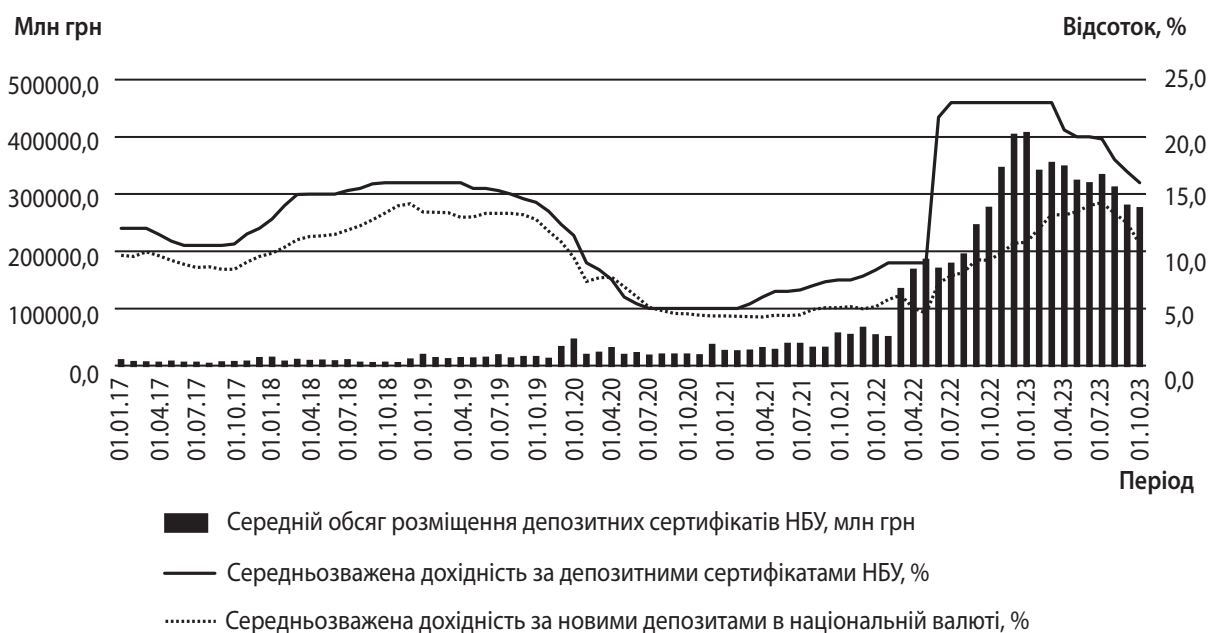

Рис. 3. Динаміка обсягів і дохідності депозитних сертифікатів Національного банку України та дохідності нових депозитів у національній валюті

Джерело: побудовано авторами на основі даних НБУ [25; 26].

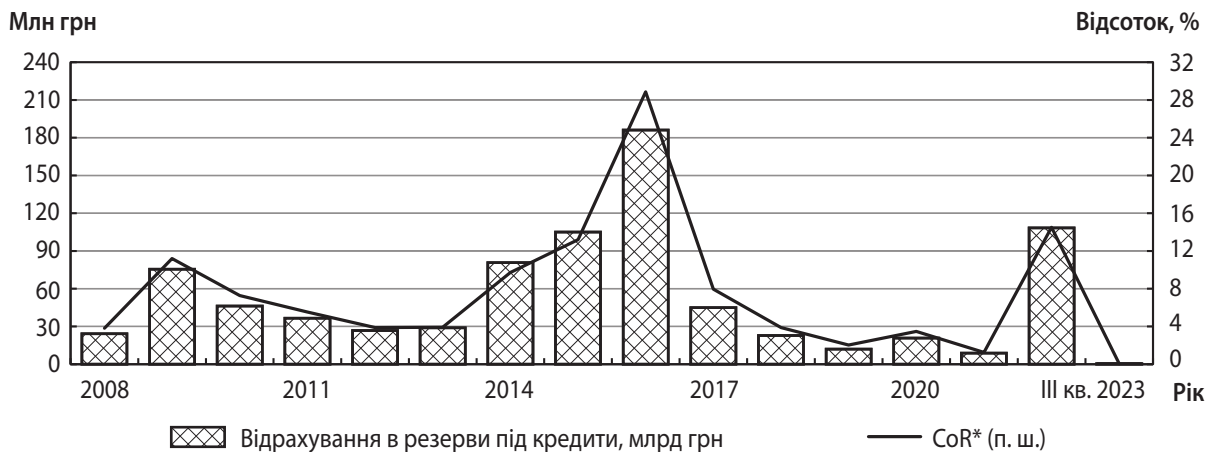

Рис. 4. Динаміка показника вартості ризику (CoR) у 2018–2023 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних НБУ [21].

наміки цього показника встановлено, що вплив зміни обсягу додаткового капіталу склав 7,8 в. п., основного капіталу – 6,6 в. п., вартості активів під ризиком «–» – 9,0 в. п. (рис. 5).

Таким чином, суттєвий вплив на збільшення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу склав додатковий капітал, який на 81,2% представлений прибутками поточного року. Крім того, норматив достатності основного капіталу, який не включає прибутки поточного року, збільшився лише на 1,3 в. п. – до 14,3%. На період воєнного стану НБУ відтермінував формування комерційними банками буферів капіталу, проте рекордна прибутковість банківської системи дозволила підтримувати значно вищий рівень капіталізації, ніж передбачалось.

Враховуючи практику деяких країн Європейського Союзу, уряд України запровадив спеціальний режим оподаткування банківського сектора. Так, за результатами 2023 р., оподаткування прибутків банків здійснюється за ставкою 50%. При цьому в подальшому Податковим кодексом передбачено її зниження до 25% [30].

На основі зазначених змін податкових норм можна прослідкувати взаємозв'язок доходів НБУ, бюджету України та національної банківської системи (рис. 6). Так, за ОВДП, які знаходяться у володінні Національного банку України, Міністерство фінансів України сплатило за три квартали 2023 р. 81,9 млрд грн, що склало 85% процентних доходів НБУ за фінансовими інструментами. За розміщеними депозитними сертифікатами регулятор виплатив банківській системі процентні доходи в обсязі 69,4 млрд грн. Зважаючи на зміни в податковому законодавстві, банки перерахують до бюджету України близько 54,9 млрд грн. Крім того,

плановий обсяг коштів, які НБУ має перерахувати до бюджету України в рамках розподілу прибутків 2023 р., становить 17,7 млрд грн, що поверне до бюджету близько 72,6 млрд грн. Надалі така фіскальна модель, за оцінками експертів, дозволить консолідувати додаткові річні податкові надходження на рівні близько 10 млрд грн [33]. Можна припустити, що це частково сприятиме зменшенню високого фіскального дефіциту та залежності від зовнішнього фінансування.

Водночас довгострокові наслідки цієї політики можуть бути суперечливими через ризику для фінансової стійкості банківської системи. У подальшому підвищена ставка податку на прибутки банківських установ разом зі зниженням дохідності депозитних сертифікатів НБУ (на тлі зниження облікової ставки) призведуть до скорочення прибутковості банківського сектора. При цьому ступінь зниження рівня рентабельності залежатиме, передусім, від ризиків непрацюючих кредитів (NPL). Водночас зниження прибутків банків несе ризик зниження нормативів капіталу для забезпечення стійкості сектора та може уповільнити відновлення банківського кредитування.

Для реалізації довгострокових перспектив повоєнного відновлення економіки слід забезпечити використання внутрішнього потенціалу фінансового ринку як джерела інвестицій підприємницького сектора. Це вимагатиме зміни акцентів у монетарній та фіскальній політиках з метою подолання накопичених диспропорцій грошово-кредитного ринку [34].

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного аналізу виявлено, що основним чинником підвищення прибутко-

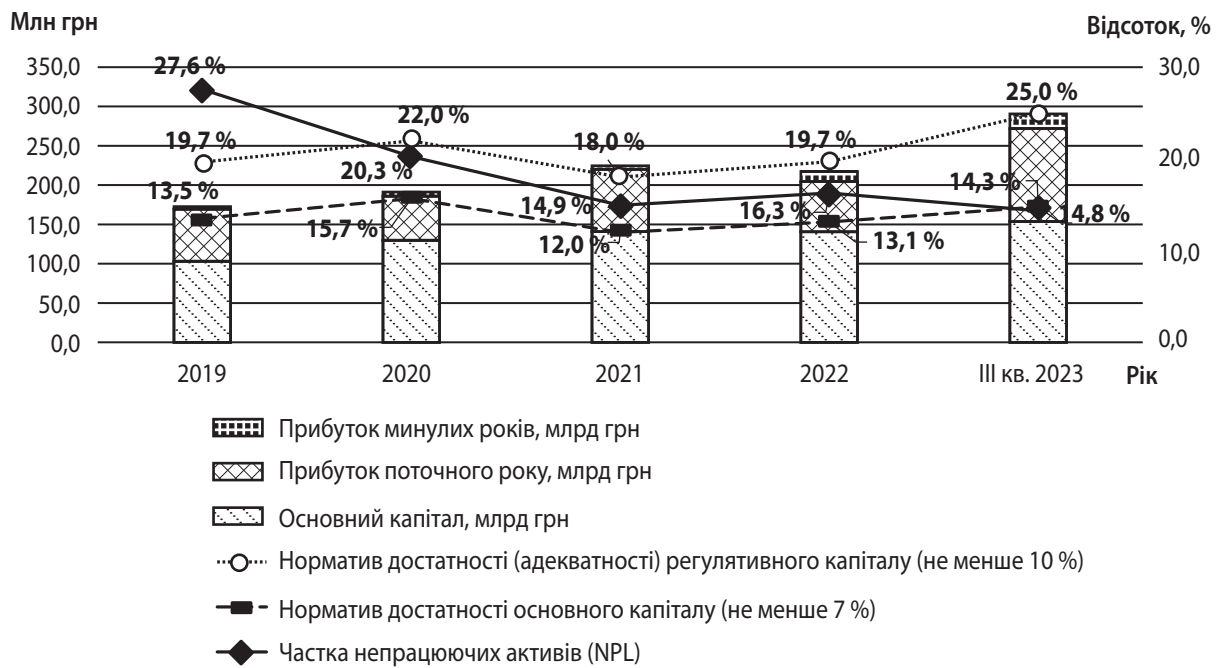

Рис. 5. Основний капітал, прибуток банків, нормативи достатності капіталу та рівень непрацюючих активів у 2019–2023 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних НБУ [27–29].

Рис. 6. Доходи НБУ, банків та державного бюджету, 2023 р.

Джерело: побудовано авторами на основі даних КМУ та НБУ [30–32].

вості банківського сектора України в умовах війни стало розміщення надлишкової ліквідності в безризикові та високодохідні фінансові активи, серед яких переважають депозитні сертифікати НБУ. Високу привабливість даних активів було сформовано внаслідок збереження протягом тривалого періоду високого рівня облікової ставки. У поєднанні із низькими темпами зростання процентних ставок за гривневими депозитами це сформувало високий рівень процентної маржі за операціями з депозитними сертифікатами та дозволило банківській системі збільшити рівень рентабельності попри скорочення обсягів кредитування та ризику.

До позитивних ефектів цього феномену слід віднести підвищення рівня капіталізації, а отже, і фінансової стійкості банківських установ. Водночас стагнація корпоративного кредитування, що є

об'єктивним чинником в умовах війни, не дозволяє використати ресурсний потенціал банківської системи для інвестиційного відновлення економіки. За таких умов було використано фіскальні важелі перерозподілу надмірних прибутків на користь державного бюджету через підвищення для банків податкового навантаження.

У подальшому для акумуляції надлишкової ліквідності в умовах кредитної рестрикції доцільно вжити заходів щодо вирівнювання дохідності депозитних сертифікатів НБУ та ОВДП, що передбачає зниження Національним банком дохідності перших і підвищення Урядом привабливості других [15]. Це сприятиме переорієнтації попиту із короткострокових цінних паперів, якими є депозитні сертифікати НБУ, на більш довгостроко-

ві вкладення в облігації Уряду як засобу покриття бюджетного дефіциту неемісійним шляхом.

Водночас важливо зазначити, що така модель використання та перерозподілу акумульованих банківською системою фінансових ресурсів може мати позитивний ефект лише в умовах війни. Натомість застосування цього механізму на етапі повоєнного відновлення економіки обумовить негативні наслідки у вигляді ефекту витіснення державою приватних інвестицій, що гальмуватиме економічне зростання. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Mizen P., Rubio M., Turner Ph. *Macroprudential Policy and Practice*. Cambridge University Press. Kindle Edition. 2018.
2. Borio C., Lowe P. Securing sustainable price stability: Should credit come back from the wilderness? *BIS Working Paper*. 2004. No. 157. URL: <https://www.bis.org/publ/work157.pdf>
3. Borio C., Drehmann M. Towards and operational framework for financial stability: Fuzzy measurement and its consequence, *BIS Working Paper*. 2009. No. 284. URL: <https://www.bis.org/publ/work284.pdf>
4. Adrian T., Brunnermeier N. CoVaR. *NBER Working Paper*. 2011. No. 17454. DOI: <https://doi.org/10.3386/w17454>
5. Acharya V., Pedersen L., Phillipone T., Richardson M. Measuring systematic risk. *The Review of Financial Studies*. 2010. Vol. 30. Iss. 1. P. 2–47. DOI: <https://doi.org/10.1093/rfs/hhw088>
6. Eisenberg L., Noe T. Systematic risk in financial systems. *Management Science*. 2001. Vol. 47. No. 2. P. 236–249. DOI: <https://doi.org/10.1287/mnsc.47.2.236.9835>
7. Diks C., Hommes C., Wang J. Critical slowing down as an early warning signal for financial crises? *Empirical Economics*. 2019. Vol. 57. Iss. 4. P. 1201–1228. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00181-018-1527-3>
8. Guttal V., Raghavendra S., Goel N., Hoarau Q. Lack of critical slowing down suggests that financial meltdowns are not critical transitions, yet rising variability could signal systemic risk. *PLOS ONE*. 2016. Vol. 11. Iss. 1. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0144198>
9. Song Sh., Li H. Unveiling early warning signals of systematic risks in banks: a recurrence network-based approach. *Cornell University*. 2023. 24 p. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2310.10283>
10. Warjiyo P., Juhro S. M. *Central Bank Policy Mix: Issues, Challenges, and Policy Responses*. Springer. 2022. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-16-6827-2>
11. Agenor P. R., da Silva L. A. P. Inflation targeting and financial stability: a perspective from the developing world. *Banco Central do Brazil Working Papers*. 2013. Vol. 324. URL: <https://www.cemla.org/PDF/IADB-CEMLA-InflationTargeting.pdf>

12. Woodford M. Inflation targeting and financial stability. *NBER Working Paper Series*. 2012. No. 17967. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w17967/w17967.pdf
13. Borio C., Gambacorta L., Hofmann B. The influence of monetary policy on bank profitability. *BIS Working Papers*. 2015. No. 514. URL: <https://www.bis.org/publ/work514.pdf>
14. Davis E. P., Karim D., Noel D. Macroprudential policy, monetary policy and the bank interest rate margin. *National Institute of Economic and Social Research Discussion paper*. 2020. No. 515. URL: <https://www.nies.ac.uk/wp-content/uploads/2021/10/DP-515-5.pdf?ver=rBmCEOsNXGzjXEg2dRtP>
15. Гладких Д. М., Любич О. О. Основні проблеми грошово-кредитної системи в умовах війни. *Фінанси України*. 2023. № 2. С. 27–52. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.02.027>
16. Баженова Ю. Система моніторингу системних ризиків Національного банку України. *НБУ*. 19.05.2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Systema_monitorynhu_systemnykh_ryzykiv_NBU_19-05-2023.pdf?v=4
17. Gersl A., Dadashova P., Bazhenova Y. A Heatmap for Monitoring Systematic Financial Stability Risks in Ukraine. *Visnyk of the National bank of Ukraine*. 2022. No. 253. P. 27–46. DOI: <https://doi.org/10.26531/vnbu2022.253.02>
18. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. Грудень 2023 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=6
19. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. Грудень 2022 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=6
20. Наглядова статистика. Поточний баланс банків. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
21. Наглядова статистика. Згруповані залишки. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
22. Наглядова статистика. Основні показники діяльності банків України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
23. Cooke M., Crothers J., Depin C. et al. The Global Banking Annual Review 2023: The Great Banking Transition. *McKinsey Panorama*. 2023. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/global-banking-annual-review>
24. Доходи і витрати банків України. Статистична звітність. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
25. Результати діяльності Національного банку України з регулювання банківської ліквідності. Статистика фінансового сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

26. Процентні ставки за кредитами та депозитами. Цінні папери резидентів. Індекс ПФТС. Статистична звітність. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#2fs>
27. Вимоги до капіталу та їх складові. Статистична звітність. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
28. Значення економічних нормативів у всій системі. Статистична звітність. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
29. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів у всій системі. Статистична звітність. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
30. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків» від 21.11.2023 р. № 3474-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3474-20#Text>
31. Верховна Рада України прийняла держбюджет на 2024 рік. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/verkhovna-rada-ukrainy-pryini-la-derzhbiudzheta-na-2024-rik>
32. Проміжна скорочена консолідована фінансова звітність за період, що закінчився 30 вересня 2023 року. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_2023_cfs_9M.pdf?v=6
33. Polushkin G., Repko M., Tomilina M. et al. Banking Sector Monitor Ukraine. *Policy Briefing*. 2023. No. 4. URL: https://www.german-economic-team.com/wp-content/uploads/2023/09/GET_UKR_PB_04_2023.pdf
34. Соколовська І., Сивак О. Фінансові джерела стійкості українських підприємств в умовах невідомості. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. № 4. С. 39–46. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-39-46>

REFERENCES

- Acharya, V. et al. "Measuring systematic risk". *The Review of Financial Studies*, vol. 30, no. 1 (2010): 2-47. DOI: <https://doi.org/10.1093/rfs/hhw088>
- Adrian, T., and Brunnermeier, N. "CoVaR". *NBER Working Paper*, no. 17454 (2011). DOI: <https://doi.org/10.3386/w17454>
- Agenor, P. R., and da Silva, L. A. P. "Inflation targeting and financial stability: a perspective from the developing world". *Banco Central do Brazil Working Papers*. vol. 234 (2013). <https://www.cemla.org/PDF/IADB-CEMLA-InflationTargeting.pdf>
- Bazhenova, Yu. "Systema monitorynhu systemnykh ryzykiv Natsionalnoho banku Ukrainy" [System of Monitoring Systemic Risks of the National Bank of Ukraine]. *NBU*. May 19, 2023. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Systema_monitorynhu_systemnykh_ryzykiv_NBU_19-05-2023.pdf?v=4

- Borio, C., and Drehmann, M. "Towards an operational framework for financial stability: Fuzzy measurement and its consequence". *BIS Working Paper*, no. 284 (2009). <https://www.bis.org/publ/work284.pdf>
- Borio, C., and Lowe, P. "Securing sustainable price stability: Should credit come back from the wilderness?" *BIS Working Paper*, no. 150 (2004). <https://www.bis.org/publ/work157.pdf>
- Borio, C., Gambacorta, L., and Hofmann, B. "The influence of monetary policy on bank profitability". *BIS Working Papers*, no. 514 (2015). <https://www.bis.org/publ/work514.pdf>
- Cooke, M. et al. "The Global Banking Annual Review 2023: The Great Banking Transition". *McKinsey Panorama*. 2023. <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/global-banking-annual-review>
- "Dokhody i vytraty bankiv Ukrainy. Statystychna zvitnist" [Income and Expenses of Banks of Ukraine. Statistical Reporting]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
- Davis, E. P., Karim, D., and Noel, D. "Macroprudential policy, monetary policy and the bank interest rate margin". *National Institute of Economic and Social Research Discussion Paper*, no. 515 (2020). <https://www.niesr.ac.uk/wp-content/uploads/2021/10/DP-515-5.pdf?ver=rBmCEOsNXGzjXEg2dRtP>
- Diks, C., Hommes, C., and Wang, J. "Critical slowing down as an early warning signal for financial crises?" *Empirical Economics*, vol. 57, no. 4 (2019): 1201-1228. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00181-018-1527-3>
- Eisenberg, L., and Noe, T. "Systematic risk in financial systems". *Management Science*, vol. 47, no. 2 (2001): 236-249. DOI: <https://doi.org/10.1287/mnsc.47.2.236.9835>
- Gersl, A., Dadashova, P., and Bazhenova, Y. "A Heatmap for Monitoring Systematic Financial Stability Risks in Ukraine". *Visnyk of the National bank of Ukraine*, no. 253 (2022): 27-46. DOI: <https://doi.org/10.26531/vnbu2022.253.02>
- Guttal, V. et al. "Lack of critical slowing down suggests that financial meltdowns are not critical transitions, yet rising variability could signal systemic risk". *PLOS ONE*, vol. 11, no. 1 (2016). DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0144198>
- Hladkykh, D. M., and Liubich, O. O. "Osnovni problemy hroshovo-kredytnoi systemy v umovakh viiny" [Main Problems of the Monetary and Credit System of Ukraine in the Conditions of War]. *Finansy Ukrainy*, no. 2 (2023): 27-52. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.02.027>
- [Legal Act of Ukraine] (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3474-20#Text>
- Mizen, P., Rubio, M., and Turner, Ph. *Macroprudential Policy and Practice*. Cambridge University Press. Kindle Edition, 2018.
- "Nahliadova statystyka. Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy" [Supervisory Statistics. Main Performance Indicators of Ukrainian Banks]. *Natsion-*

- alnyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
- “Nahliadova statystyka. Potochnyi balans bankiv” [Supervisory Statistics. Current Balance of Banks]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
- “Nahliadova statystyka. Zhрупovani zalyshky” [Supervisory Statistics. Grouped Residues]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
- “Obsiahы aktyvnykh operatsii ta chastka nepratsuiuchykh aktyviv u vsii systemi. Statystychna zvitnist” [Volumes of Active Operations and the Share of Non-working Assets in the Entire System. Statistical Reporting]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
- “Promizhna skorochena konsolidovana finansova zvitnist za period, shcho zakinchyvsia 30 veresnia 2023 roku” [Interim Condensed Consolidated Financial Statements for the Period Ended September 30, 2023]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_2023_cfs_9M.pdf?v=6
- “Protsentni stavky za kredytamy ta depozytamy. Tsinni papery rezidentiv. Indeks PFTS. Statystychna zvitnist” [Interest Rates on Loans and Deposits. Securities of Residents. PFTS Index. Statistical Reporting]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#2fs>
- Polushkin, G. et al. “Banking Sector Monitor Ukraine”. *Policy Briefing*, no. 4 (2023). https://www.german-economic-team.com/wp-content/uploads/2023/09/GET_UKR_PB_04_2023.pdf
- “Rezultaty diialnosti Natsionalnoho banku Ukrainy z rehuliuвання bankivskoi likvidnosti. Statystyka finansovoho sektoru” [Results of the Activity of the National Bank of Ukraine on the Regulation of Bank Liquidity. Statistics of the Financial Sector]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>
- Sokolovska, I., and Syvak, O. “Finansovi dzhherela stiikosti ukraïnskykh pidpriemstv v umovakh nevyznacheni” [Financial Sources of Ukrainian Entrepreneurship Sustainability in the Conditions of Uncertainty]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, no. 4 (2023): 39-46.
DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-39-46>
- Song, Sh., and Li, H. Unveiling early warning signals of systematic risks in banks: a recurrence network-based approach. Cornell University, 2023.
DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2310.10283>
- “Verkhovna Rada Ukrainy pryiniala derzhbiudzheth na 2024 rik” [The Verkhovna Rada of Ukraine Adopted the State Budget for 2024]. *Uriadovyi portal*. <https://www.kmu.gov.ua/news/verkhovna-rada-ukrainy-pryiniala-derzhbiudzheth-na-2024-rik>
- “Vymohy do kapitalu ta yikh skladovi. Statystychna zvitnist” [Capital Requirements and Their Components. Statistical Reporting]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
- Warjiyo, P., and Juhro, S. M. *Central Bank Policy Mix: Issues, Challenges, and Policy Responses*. Springer, 2022.
DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-16-6827-2>
- Woodford, M. “Inflation targeting and financial stability”. *NBER Working Paper Series*, no. 17967 (2012). https://www.nber.org/system/files/working_papers/w17967/w17967.pdf
- “Znachennia ekonomichnykh normatyviv u vsii systemi. Statystychna zvitnist” [The Importance of Economic Standards in the Entire System. Statistical Reporting]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
- “Zvit pro finansovu stabilnist” [Report on Financial Stability]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. December 2022. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=6
- “Zvit pro finansovu stabilnist” [Report on Financial Stability]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. December 2023. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=6